

בית המשפט פסק: טעות באבחון במכון הגנטי בביה"ח "קפלן" הביאה ללידת תינוקת עם מחלה תורשתית נדירה

14 מיליון שקל למשפחה שנפגעה מרשלנות רפואית

סכום הפיצוי הגבוה ביותר אי פעם בישראל נפסק לאחר שנקבע כי רופא התעלם מחוות דעת שהיתה מאפשרת להפסיק את ההריון

רון חניק

קופת חולים כללית, הבעלים של בית החולים "קפלן" ברחובות, תשלם להורים סכום של כ-14 מיליון שקלים פיצויים בעקבות רשלנות ומחדלים באבחון של מחלה תורשתית אצל עובר, שנערך במכון הגנטי בבית החולים. כך קבע בית המשפט המחוזי בבאר שבע בפ"ס סק דינו ביום שני שעבר. הטעויות באבחון הביאו ללידתה ב-1990 של תינוקת עם מחלה תורשתית נדירה, שהתפרצה בגיל שמונה וגרמה לה נזק מוחי קשה ביותר לצמיתות. הרופא שערך את האבחון, פרופסור משה צ'מקה, סירב להגיב על פסק הדין. משפחת חולים כללית ומביה"ח קפלן נמסר כי פסק הדין טרם התקבל אצלם ואצל יועציהם המשפטיים ולפיכך לא ניתן להתייחס לקביעתו. תינו, וכי "יוזכר כי מדובר באירוע שאירע לפני קרוב ל-20 שנה".

השופט ורדה מרח קבעה בפסק דינה כי אבחון נכון היה מביא את ההורים להפסקת ההריון ב-1990 ולמניעת הולדתה של הילדה הפגועה. עורכי דין בכירים בתחום הרשלנות הרפואית אמרו ל"הארץ" כי זהו סכום הפיצויים הגבוה ביותר שנפסק אי פעם בישראל במשפט הרשלנות הרפואית ושניתן למשפחה נפגעת אחת, ולדבריהם הסכום הגבוה ביותר שפסקו עד כה בתי המשפט היה כ-10 מיליון שקלים. הסכום כולל שכר טרחת עורכי דין ואינו כולל תשלומי נכות של הביטוח הלאומי.

הדוד מת מהמחלה

התביעה הוגשה לבית המשפט ב-2002 נגד קופ"ח כללית ופרופ' צ'מקה על ידי עו"ד איתן האורח, טענו כי צ'מקה פעל כרופא סביר וראוי, ובנוסף כי לא נפל פגם באבחון הגנטי במעברו וכי זהו מקרה נדיר שלא ניתן היה לצפותו. על פי פסק הדין, במאי 1990,

כשהיתה האם בתחילת ההריון, היא פנתה עם בעלה לפרופ' משה צ'מקה, כדי שיערוך אצלם בדיקה גנטית כדי למנוע את לידתו של ילד נגוע במחלת ה-ALD, מחלה תורשתית שפוגעת בגברים ונדירה שהיא מתפרצת אצל נשים, שהן לרוב נשאיות שלה בלבד. ההורים ביקשו לערוך את האבחון לאחר שבשנת 1983 אובחנה המחלה אצל אחיה של האם, שמת שנה לאחר מכן בגיל 16, לאחר שהתעורר והתחרש כתוצאה מהמחלה. הפרופ' צ'מקה היה שותף לאבחון המחלה אצל האם. אצל אח נוסף התגלתה ב-1992 הופעה קלה יותר של אותה מחלה. לאם הוסבר כי בהיותה נשאית של המחלה היא עלולה להוריש את הגנים לצאצאיה.

כתב להורים: הכל בסדר

הפרופ' צ'מקה – מומחה בכיר לייעוץ גנטי שניהל אז את המכון לחקר מחלת ה-ALD בדק דגימה מהשליה וקבע כי מין העובר הוא נקבה שנושאת כרומוזומים (המכונה בתוך גרעין התא המכיל את המידע הגנטי של האדם) תקינים. חלק אחר מהשליה נשלח למעבדה בהולנד שמתמחה באבחון המחלה. המומחים בהולנד קבעו כי המחלה קיימת, ואולם לנוכח קביעתו של צ'מקה כי העובר הוא נקבה – נקבע על ידי המעבדה בהולנד כי העובר ממין נקבה יהיה נשא של המחלה. ואולם, המומחים מהולנד הוסיפו בתשובתם הכתובה לפרופ' צ'מקה פרט נוסף שהפך לקריטי בהמשך: בבדיקה של הכרומוזומים שנערכה בהולנד התגלה "חסר קטן" באחד מהכרומוזומים של העובר, שעלול לגרום להופעת המחלה בעובר נשא לאחר הלידה בחומרתה המרבית. ההולנדים שאלו את צ'מקה אם הבחין בכך, והוא השיב להם במכתב על העלה "שאלות חשובות" על הממצאים, ובמשפט העיר שברק את הדגימות ב"קפלן" ומצא כי בבדיקה תקינה. למרות שלא קיבל תשובה לשאלותיו הנוספות להולנדים הוא

כתב להורים כי הכל כשורה וכי המטען הגנטי של העובר תקין וכי הוא נשא של המחלה המדוברת ולא יחלה בה. לפי פסק הדין, התינוקת נולדה בריאה לכאורה ותפקדה היטב עד כיתה ב', אך בכיתה ג' החל להשתנות מצבה והופיע אצלה אי שקט פסיכומוטורי. בינואר 2000, כשהיא בת עשר, אובחנה אצלה המחלה והתגלה חסר בכרומוזום "עליו דיווחה, כך נראה, המעבדה (בהולנד) עשר שנים קודם לכן". בעקבות זאת, עברה הילדה השתי לת מוח עצם שנתרם על ידי אחיה תה הצעירה ממנה. ההשתלה עצרה את הידרדרות המחלה, ואולם הנזק המוחי אינו בר תיקון למעט תקווה לשיפור קל.

הילדה סובלת מהפרעות, בהן אי שליטה על הסוגרים, תסמונת פריי-טלית (נוטה לנשק ולנגוס בדברים) והיא חסרת שיפוט עצמי ולא יכולה להעריך מסוכנות. היא תלויה לחייוסן בכולתה בביצוע פעולות יום יומיות וזקוקה למטפל צמוד לכל ימי חייה. בית המשפט קבע שתורח חתיה עשויה להיות ממוצעת לנשים בישראל: 82 שנים.

"כשל בבדיקות בקפלן"

בפסק הדין קבע בית המשפט כי צ'מקה "הגיע לממצאים שגויים... בשל הכשל שנפל בבדיקות שני ערכו במעברו ביחס לתקינות הכרומוזומים... לנוכח העובדה כי עמיתיו בהולנד הפנו את תשומת לבו לקיומו של ה'חסר', האירו את הדרך, ואף הדליקו בפניו 'נורה אדומה' ודבר זה הוא המשיך בשלו, דבק בדרכו התועה, תוך התעלמות מהממצא שהובא לידיעתו אודות ה'חסר' – יש בהתנהגות זו משום הפרה בוטה של חובת הזהירות". עוד קבעה השופטת מרח כי צ'מקה הקל ראש בעמיתיו ולא ייחס משקל רב לממצא שהביאו בפניו וכל אשר בדק, אם ברק, היה כדי לצאת ידי חובה ותו לא... הצ'מקה ניצלה את כל האדם, ועל אחת כמה להרופא. אל לו לרופא להיות שבו

להורים פנו לאבחון לאחר שאחיה של האם מת ממחלת ה-ALD והאם היתה נשאית שלה

הפרופ' משה צ'מקה קבע כי מין העובר הוא נקבה, וכי לא תחלה במחלה אלא תהיה נשאית

רופאים בהולנד שבדקו את שלילת האם הצביעו על סימן שעלול להביא להתפרצות המחלה

הפרופ' צ'מקה התעלם מחוות הדעת. הילדה סובלת כיום מהמחלה חזקה לטיפול צמוד

מחלת ה-ALD: פוגעת בעיקר בזכרים בעשור הראשון לחייהם

הראשונה בישראל שידוע כי לקתה במחלה הקשה. עם זאת, החל מ-1970 תועדו בספרות הרפואית מקרים קודמים של נשים שלקו במחלה.

נשים שלקו במחלה התורשתית נושאות אותה במטען הגנטי שלהן, ואולם מקרים בהם המחלה מתפרצת בקרב נשים ופוגעת בהן נדירים. התפרצות המחלה אצל נשים שנושאות את הגן החולה קשורה בדרך כלל בפגם גנטי המשבש את ההגנה הטבעית שמספק המטען הגנטי של האב. ואולם כשקיים חרס או פגם במטען הגנטי של האב מתפרץ המחלה אצל נשים שנושאות את גן המחלה, כמו במקרה של הנערה שתביעתה, באמי צעות הוריה, התקבלה לפני שבוע בבית המשפט.

רון חניק

מוחדרים לגוף החולה תאים בעלי יכולת לפרק את חומצות השומן ובכך מנוטרלת המחלה. ואולם, הנזקים המוחיים שכבר נגרמו קודם להשתלה אינם הפיכים ואין להם למרות ההתקדמות בטיפול במחלה, נזקים מוחיים שנגרמו לפני הטיפול אינם הפיכים

רפיו. ניתן לאבחן את המחלה אצל עוברים בשלבים הראשונים של ההריון באמצעות בדיקות גנטיות של העובר. המחלה נחשבת נדירה ביותר, ולפי הערכות בישראל, למשל, חיים כ-30 איש שלקו במחלה. ככל הידוע, התובעת שהוריה הגישו את התביעה נגד "קפלן" היא האשה

מחלת ה-ALD (ADRENO LEUKO DYSTROPHY) היא מחלה תורשתית שפוגעת בגן הזנופיקר על ייצור החומר שבאמצעותו מתבצע פירוק חומצות שומן בגוף. המחלה מגביאה להצטברות חומצות השומן בתאי הגוף וגורמת באופן הדרגתי תי נזק מוחי לצמיתות ולנזקים באיברים אחרים.

המחלה פוגעת בעיקר בזכרים ובכרוב המקרים הפגיעה בהם מתרחשת בעשור הראשון לחייהם. התפרצות המחלה מביאה בתוך חודשים אחדים שנים לידידה מהירה הן בתפקוד השכלי והן בתפקוד הגופני ועלול לה להביא את החולה למצב של "צמח" ואף למוות.

בעשור האחרון חלה ההתקדמות רפואית בטיפול במחלה באמצעות השתלת מוח עצם בחולים מתורם בריא. באמצעות ההשתלה

בתזה שלו עצמו ולהתעלם מדעו תיהם של אחרים. אין ספק כי פרופ' צ'מקה האמין שהבדיקות שנערכו במעברו הן הנכונות בתוצאותיהן ולא נפלה בהן שגגה. אילו היה קשוב מעט יותר לדברי חבריו, אשר העירו בנימוס על היתכנות ממצא שונה משלו – כי אז יש להניח כי לא היינו מגיעים עד הלום... הלך הרוח של פרופ' צ'מקה, אדישותו כלפי ממצאי עמיתיו בהולנד באים לידי ביטוי אף בדרך בה נהג עם התובעים. כאשר נמנע מלשתפם במחלות...". פסק הדין פורסם ללא ציון פרטי הנפגעת (שכיום הנה בת 18) ובשטח זהות הוריה, שמגדלים אותה בביתם.

מקופ"ח כללית נמסר כי הפרופ' צ'מקה סיים את עבודתו בקפלן ביוני 1997. ל"הארץ" נודע כי לא חר מכן עבר צ'מקה לעבוד במשרה חלקית במכון הגנטי בבית החולים "סורוקה" עד לפני כשנה וחצי.